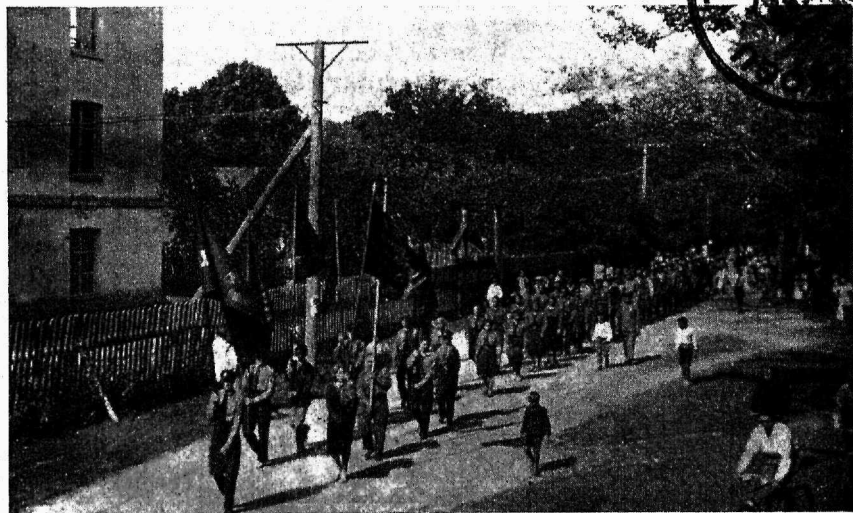

KÕIGI MAADE TÕOLISED ÜHINEGE

RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

Reaktsioon ähvardab — töölisklass liitugu!

Kodanlise klassiriigi võim on väljakutsuvam kui kunagi enne. Kodanlus organiseerib kallaletungi töölisklassile. Noorsotsialistid on kodanluse vihatumad vaenlased!

Lühikese aja kestes järgmised pääletungid töölisklassile:

Siseminister Anderkopp keelas sotsialistliku vabaõhumii-tungu Tallinnas.

Sama minister keelas noorsotsialistide ja võimlemisrühmade osavõtu Töölisspordiliidu pidulikust rongikäigust.

Väike-Maarja rahukohtunik määras käskotsusega vastu-vaidlematu karistuse meie kahele seltsimehele Tapal kaika-meeste märatsuste puhul. Kaikameeste mürgliavaldu oli pii-ramatu.

Narva kaikamehed rüüstasid ametiühingute ruume — rüüs-tajad jalutavad ikka veel vabaduses.

Puka kaitseliitlased tulistasid Tartu noorsotsialistide autot.

Kui kaugel on uurimine ses asjas, ei tea keegi.

Töölisklassi noorpõlv, tugevaks eelväeks reaktsiooni vastu ja sotsialismi eest noorsotsialistide lipu all!

Demokraatliku rahvaenamiku toetusel ja selle toeks võit-lusse sotsialismi eest!

Töölisklassi jõudude kiirele koondamisele!

Töölisklassi vabastumine on ta enda asi!

H. C. HANSEN

Punane lipp

KÕNEKOOR

- Üksikhääl: *On tõusmas homse pinnast
hüäl tumedaim painavalt.
Ja mälestuspimedast, varjatud peidust
aim mure ja pisara alt.*
- Üksikhääl: *Mälestus, millise sügavas mass
pänelnud aegade voos,
aastate rida kü ootamas,
hüädast sai võitlus hoos.*
- Meeskoor: *Plaanitu võitlus.
Valgustav mõte
päevade üle
puudunud hoopis.*
- Naiskoos: *Valgustav mõttekiir
pimeda lõhkuja, vaenlane udu
varjus veel maas.*
- Üksikhääl: *Pümatud rahva
õiglane nõue
püvede poole püüdis.*

Koor: Valitsev vägi
uputas verre
hõõguva mässu
õiglase nõude.

Muusika.

Naiskoor: Aegade vaheldust kaudu
tungivad sügavusväed,
Orjade meel ja mõttel
lahti ju pääsevad käed.

Meeskoor: Aegade vaheldust kaudu
looklemas orjade verine tee.
Käskija rühm oma relvade taga —
varjupaik neile on see.

Muusika.

Üksikhääl: Udust ja tumedast tõuseb
vaimustav tõrviku loit.

Koor: Sotsialismi ideed leiavad teed,
see on kehviku koit.

Naiskoor: Selgus ja valgus nüüd kõikjale särab,
valguses masside marss.
Uute ideede võimsad hüüdjad
uusi rajavad teid.

Üksikhääl: Masside märgiks
sai punane lipp,
verise värviga lipp.
Tuhande südame kuumavas tukses
pakitseb julgus ja jõud.

Naiskoor: Vaimustav hõõgus
leegitseb värvis,
peegeldub vardast vastu.

Meeskoor: Trotslik ja kutsuv,
kannustas laulus
püüet suvele vastu.

Hele naiskoor: Lippude müha saab hoogu,
maailmaks kasvab see viis.

Hele meeskoor: Plagu, mis lehvitses üksinda tuules,
tuhandelaineks sai siis.

Üksikhääl: Maailma miljonid liikvel,
tööliste vägi on see,
teatavad lehvivad lipud —
lahti on aegade tee.

Muusika.

Naiskoor: Paljud on orjadeks tehtud,
võõras neil võitluserind,
paljudest eemal ja varjul
uute aegade künd.

Meeskoor: Paljusid viis meie võitlus,
lipp oli tähiseks eel,
rängaks neil sai meie heitlus,
tõkkeks sai surm nende teel.

Muusika.

- Tume meeskoor: *Võitluse ohvrid,
suured ja vahvad,
elavad austuses veel.*
- Hele naiskoor: *Olgu nad vihatud maailma suurtelt,
me meeles on ohvrid,
kes ustavad lipule, tööle,
me klassile olnud.*
- Koor: *Kõik nende püüded
elagu, paistku,
kus elamas vabadusmeel.
Võitluse ohvrid!
Langevad lipud
austagu vaikselt neid veel.*

Muusika.

- Üksikhääl: *Valguse poole
tõstame leekivad
punased lipud.
Elu on töö,
ja surm meie meelde
tuletab kohust.*
- Üksikhääl: *Võitlussignaalid
kutsuvad noorust,
tahet ja hoolet.
Laiad portaalid
lähevad lahti
tuleva ees.*
- Naiskoor: *Tuttavad lauluviisid,
kõik sõnad ja iga hääl,
julged, tugevad, lootuserikkad
me maailma pääl.*
- Meeskoor: *Oleme purustand, lõhkund
mõnegi kindluse eest.
Ometi alles veel tuhandeid kantse,
mis vajab veel julget meest.*
- Koor: *Vanad ja hullitand viisid,
sammaldand hall traditsioon, —
lööma neid valmis ja ründama hoos
punane rebellioon.*

Muusika.

- Üksikhääl: *Tõusku kui leegid me lipud,
kandkem kui tõrvikuid neid
töö ja võitluse ees.*
- Naiskoor: *Lipud on värskuse tunnus,
nooruse püüete tunnus.
Pilvede poole me lipp!*
- Meeskoor: *Noorpõlv tervitab tuhandeid lippe,
noorpõlv on valguse mõttele tru.*
- Koor: *Noorpõlv on valel edasitungil,
noorpõlv veel õigluse võitu näeb.*
- Üksikhääl: *Punased lipud
pimeda võidavad, kaotavad varjud!*

Muusika.

Naiskoor: *Paistku me lipud
nälgiva koju
igale poole.
Ülekohus maha,
rõõm saagu osaks
igale poole.*

Üksikhääl: *Paistku me lipud
igasse hinge,
kurbusel lõpp.
Naeratus tõusku,
pühkigu nutu,
rebigu murede võrku.*

Meeskoor: *Paistku me lipud
sinna, kus pärkest
ootamas meel.
Venduse mõte
punases paistes
kõnnib me eel.*

Koor: *Veripunast lippu
kandkem viimase võitluse eel.*

Laul — muusika.

*Noor nägi, ava aja ust,
vii valgus võitma pimedust.
Lipp tõsta üles punane,
nüü ava vabadusetee.
Me punalipp on tulevik.
sel võitlus ees on õnnelik.
See aeg on uus, kus rahvavõim,
kus rõõmus, uhke vaene hõim.
Lipp punane, su värvilõõm
on kõigi maade ühisrõõm.
Uus sugupõlv on teel, on teel,
lipp punane käib tema eel.*

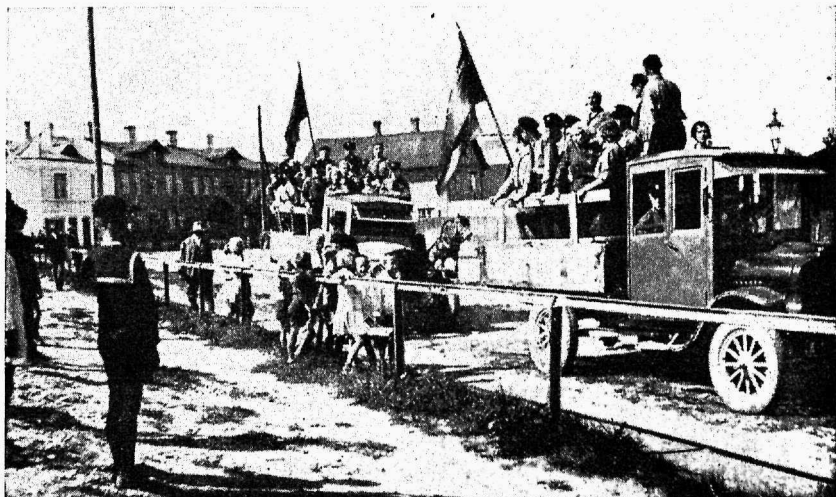
Meeskoor: *Punalipud
võitlusmärgid!
Kogu töölisväed!
Kokku noored,
võitlushulgad,
kokku, püsti pääd!*

Naiskoor: *Punalipu
leegivärvis
elu enda loit.
Laula laulu
võitlustahtest
noortel võitlejail.*

Koor: *Punalipud!
Võitlev noorus
lipu vanne, laul.
Kõlab Internatsionaal
lipu vastu,
võimas, koguv laul!*

Internatsionaal.

Taani keelest *Kl. Fr. ja N. A.*

Noorsotsialistide agitatsioon rahvahääletusel Tallinnas.

NIGOL ANDRESEN

Demokraatia sisu ja siht

Aastate kestes Eesti kodanluse tunduv osa on agiteerind poliitilise demokraatia vastu, suunates oma lööke praegu maksvale põhisäädusele, mis pandi sellisel kujul maksuma proletaarsete hulkade survele töölisklassi kauaaegse võitluse tulemusena.

Äbarikuna sündind fašism andis kodanlusele ettekäände senise põhisääduse tegelikuks muutmiseks. Kodanlus seletas eriti demokraatlikult mõtlevalle poolproletaarseile hulkadele: kui nüüd teha mõistlik järelandmine demokraatiavastastele ja nende nõutava diktaatori asemele panna ametisse laiade võimupiiridega, kuid ometi rahva poolt valitud president, siis see lööks pinna fašistide jalge alt.

Hoolimata kodanlisest ühisfrondist demokraatia piiramise kasuks rahvaenamik ütles vastupidist. Kodanluse ühisfrondi vastu tekkis proletaariaadi ühisfront, see tõmbas kaasa poolproletaarseid kihte, ja demokraatia piiramine põhisääduse muutmise

ning presidendi ametissepaneku näol lükati tagasi.

Põhisääduse muutmise vastane front, demokraatlik front, oli täielikult Eesti Sotsialistliku Tööliste Partei juhtimisel.

Selle juhatusel all demokraatia võitis.

Töölisklass, kelle kahjuks põhisäädust on võltsitud ja käänatud, leidis süüski oma õige tee.

Töölisklass leiab ka järgneva tee. Töölisklass teab, et põhisäädusega kindlustatud demokraatial ei ole veel tähtsust. Sisu võib anda poliitilisele demokraatialle ainult proletariaadi loodud organisatsiooniline jõud, mis sunnib kasutama demokraatiat proletariaadi huvides.

Töölisklassi noorpõlve mure on siis: oma tugevate organisatsioonide loomine; sotsialistliku teadvuse levitamine ja süvendamine;

lakkamatu organiseeritud võitlus reaktsiooniliste poliitilise vastu;

organiseeritud võitlus sotsialismi eest!

25 aastat Sotsialistlikku Noorsoo-Internatsionaali

Seltsimehed!

1907. aasta augusti lõpus asutati Stuttgartis esimene rahvusvaheline noortekoondis. 20 saadikut 13-lt maalt määrasid siis alused ja suuna sotsialistlike noorsooliitude alaliseks koostööks. Täna, neljandik sajandit pärast asutamiskonverentsi, Sotsialistlikul Noorsoo-Internatsionaalil on liikmeiks 28 maa 54 liitu enam kui 270.000 üksikliikmega. Sotsialistlik Noorsoo-Internatsionaal on saanud töötava noorpõlve tugevaimaks ja elavaimaks organisatsiooniks, ja sotsialismi rahvusvahelise üldliikumise piires ta on saavutanud alaliselt tõusva tunnustuse.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali juubel langeb raskesse aega. Rahvad kannatavad kriisi laastavaid mõjusid, ja paljudes maades töötava rahva hädadele lisandub veel fašistliku pääletungi hädaoht töölisklassi demokraatlike ja sotsiaalsete õiguste vastu. Töötaval noorpõlvel tuleb tuua sellel ajal kuulmatuid ohvreid, ta on iga päev ja iga tund töötavate inimeste algelisemate eluõiguste tunnistaja ning osavõtja. Igalt üksikult see aeg nõuab jõudu, veendetruidust ja tahtejõudu, nagu vaevalt ükski muu tööliskümise võitlusperiood.

Meie uhkus on, et võime konstateerida sotsialistliku noorsooliikumise esimese veerandsajandi lõpus, et sotsialistlik noorpõlv selles hädas ja võitluses on löönud hülgavalt kaasa. Ei majanduskriis ega fašismi pääletungid ole võinud kõigutada rahvusvahelist sotsialistlikku noorsooliikumist. Seni päälesõjane raskeim aasta, aasta 1931, on vastuoksa toond meile uut juurdekasvu liitude ja üksikliikmete poolest, ja katkematu jõuga ning nõrkematu tegujõuga läheme vastu ülesandeile, milled tulevik asetab meile. Meie suured sotsialistlikud ideed, mis kannavad meie rahvusvahelist koostööd algusest pääle, on pannud vastu maailmasõja suurele õnnetusele. Kõhklemata oleme sirutanud oma käed üle lahtiste haudade ja usaldamatuse

ning vihkamise müüride sõja lõpus üksteisele seltsimehelikuks koostööks, ja meie võidame ka ühe süsteemi kriisi, mis süsteemi kõrvaldamiseks sotsialismi kaudu esijoones oleme lüütnud.

Selles vaimus ja lootuses kutsume teid pühitsema meie Internatsionaali kahekümnevieeaastast kevstvist kõigis paigus, kus sotsialistlik noorpõlv on tegevuses, rahvusvahelise noorte-päeva puhul RAHVUSVAHELISEL PUNASEL NOORTENÄDALAL 2.—9. oktoobril. Kõikjal, kus sotsialistlik noorpõlv on toimimas, tahame sel ajal vaadata tagasi võitlusele ja tööle, mis on meie taga, ja tahame samal ajal suunata pilgu ettepoole sotsialistliku ühiskonnakujunduse suurtele ülesannetele, mis on täita meil kui tööliskümise noorel generatsioonil. Rahvusvahelisel punasel noortenädalal iga üksik peab saama verbijaks Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali sihtide hääks. Keegi ei või hoiduda kõrvale, kui peab näitama sõbrale ja vaenlasele, et hoolimata häidast ja hädaohust punane sotsialistlik noorpõlv tungib edasi.

Seltsimehed! Tõstke punased lipud, demonstreerige Rahvusvahelisel Punasel Noortenädalal suurte sihtide eest, mis 25 aasta eest meie Internatsionaali asutajate väikesele rühmale andsid julgust alata raske töö ja kutsuda ellu töötava noorpõlve Sotsialistliku Internatsionaali. Hoolimata sõjast ja majanduslikust hädast, hoolimata fašismist ja lõhenemisest oleme edenend, ja tahame siis mälestada Stuttgarti päeva, et meie enne ei jää rahule, kui Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali sihid on teostatud: DEMOKRAATIA ja SOTSIALISM kõigil maal. DESARMEERUMINE ja RAHVASTE-RAHU kogu maailmas!

SOTSIALISTLIKU NOORSOO-INTERNATSIONAALI BÜROO: Karl Heim, Austria; Erich Ollenhauer, Saksa; Ernst Paul, Tšehhoslovakkia; Koos Vorrink, Hollandi; Hans Hansen, Taani; Ludwik Cohn, Poola; Valère Aubry, Belgia.

VALTER BAUER

Ebateadlikele, kes pooldavad sõda

Topiksid sa sõdurkuube end,
kuube, mis veel vanast higist haiseb
vaba vaimu lämmatades,
riputaksid tapariista oma õlale?
Kuulaksid kord ohvitseri karjumist?
Et vaid olla sõduriks?

Oled sõitnud vagunis kui veis
tundmatusse tapamajja siit,
oled kuulnud ema ahastavat nutukisa?
Olla sõdur — on see mõte visa?

Oled käinud rivis läbi öö
võõral, suvisel ja kaunil maal?
Oled tundnud: pole ühtki häält,
näete tules virvendavat taevakaart?
et vaid olla sõduriks.

Küsi vennalt, kuidas kaevikutes
seisti, üle põlve vett,
kuis granaate vaenlastele anti —
need ei olnud vaenlased!

Kuis nad taeva sõitsid, püherdasid poris maas,
kuis nad nälgisid ja külmasid, kui lahing rakatas?
Oled kuulnud okastraadis võõra karjumist?
Et vaid olla sõduriks?

Mine, sõida kiires rongis
oma isamaale,
sinu isamaa ma tapan,
selle kaevikusse viskan,
tuhat korda surma annan, —
hirmu, surma isamaa
meile ikka tundmata!
Kunagi ei saa me sõdureiks!

Tõlkind Ormi Arp.

AUGUSTIN HABARU

Täna manööver, homme tõelikkus... Creusot' pommitamine

Sel nädalal organiseeriti Bourgogne'i maakonnas sõja- ja õhuministrite poolt suuri õppusi õhupäälennungi kaitsmises. Nende päämiseks ülesandeks oli rakendada tõhe aktiivse kaitse vahendeid (kahureid, kuulipildujaid jne.) ja passiivse kaitse omi (elanike kaitse, tuletõrje, haavatute abistamine jne.).

Manöövrid algasid Dijon'is. Hull lennukeid oli juba lennand üle Toul'ist, Commercy'st, Châlons-sur-Marne'ist ja tiirlesid Bourgogne'i päälinna ja teiste suuremate esemete kohal.

Le Creusot'd pidi külustatama neljapäeva õöl vastu reedet. Ümbruskonda asetatud patareid ja vahi-

Frans Masereel: Sõjahädaoht.

postid olid hoolega valvel, kuid ebasoodsate atmosfääriliste tingimuste tõttu ainult üksikud lennukid saabusid sellesse piirkonda.

Marssal Pétain, ringkonna õhukaitseinspektor, oli jõudnud Montchanin'i jaama kiirrongiga kell 16.42. Kohe kontrollis ta õhukaitsepataroidid, mis asusid selles piirkonnas. Öösel ta jälgis tulede varjamise harjutust, kusjuures kasutati kõiki passiivse kaitse vahendeid: kaasa aitasid sellele side-väeosad, linna haiglate teenijaskond, Punane Rist j. t.

Häire algas kell 23.10 ja kestis kella üheni öösel. Pimeduse tulekust pääle juba valitses linnas täielik pimedus. Kvi oli antud häiresignaali, kustusid ka Montceau'i keskkäevanduses tuled, 10 minutit hiljem kui Creusot's. Kogu manöövrite kestvuse ajal suur osa rahvast oli jalul ja jälgis kas pimedatest majadest, hämaratel uulitsatel või mõnelt kõrge-malt kohalt linna ümbruses õppuste käiku.

Kord, mida kindlustas politsei, oli eeskujulik. Marssal Pétain jõudis tagasi Dijon'i reede hommikuse kiirrongiga kell 9.11.

Reede õhtupoolikul lendlesid paljud eskadrillid Lyoni linna kohal —

kokku oli neid üle kuuekümmene lennuki. Siis anti kaitsepostide poolt uuesti häiresignaali.

Ajaleht „Le Progrès de Lyon“, 9. juuli.

1. juulil peeti Dijon'is Endiste Sõdurite Sõjavastase ühingu suurt pääkoosolekut; juhatas seltsimees Druart, ühes seltsimeeste Veillet' ja Feuervrier'ga. Osa võttis väga suur arv liikmeid.

Võtnud vastu suure hulga uusi liikmeid, koosolek hääletas ka paljude seltsimeeste tagasituleku poolt ühingusse.

Ühtlasi otsustati:

1) Saata otsene läkitus Ministrite Nõukogule, majandusministrile, rahaministrile, pensioniministrile, kõigile rahvasaadikutele ja senatoreile Côte-d'Or'i maakonnast, protestides valitsuse kavatsuste vastu, mille järgi püütakse tasakaalustada riigi eelarvet vanade sõdurite ja sõjas kannatanute kahjaks, millega on esile kutsutud täielik pahameeletorm.

2) Saata otsene läkitus Ministrite Nõukogule ja sõjaministrile, energiliselt protestides õhuananöövrite vastu, mis peavad toimuma Dijon'is 6., 7. ja 8. juulil, ja mis on kulukad ning täiesti mõttetu, kuna on juba paljude manöövritega näidatud, et üht linna lennukite pommitamise vastu kaitsta on ta hoopis võimatu.

3) Protestida Dijon'i linnavalitsuse tegevuse üle, kes ei ole seni leidnud võimaliku olevat, hoolimata paljude ringkondade sellekohastest korduvatest soovivaldustest, austada suure isamaalase ja patsifisti Briand'i mälestust sellega, et nimetataks tema järgi üht meie linna päätänavat.

Koosolek lõppes väga huvitava filmi demonstreerimisega, mis oli seltsimees Jeandet' tehtud Lüdi kongressi viimase mai demonstratsioonidest.

Ajaleht „Progrès“, Dijon, 7. juulil.

□

Le Creusot, 9. juulil.

Kell üksteist õhtul huilgas tehase vile pikalt ja lõikavalt. Juba pimeduse hakust pääle oli terve linn oodanud seda märguannet, luugid kinni, tuled kaetud, tänavalaternad

kustutatud. Tihe rahvahulk oli kogund raudteesillale, ja kui mõni auto mõõdus, viskasid selle laternad seintele tohutuid inimesevarje.

Kõik teadsid, mis varssi pidi tulema. Juba nädala alul oli linn täis ohvitseri, sõdurid vedasid telefoni- ja kungastele linna ümbruses oli asetatud kuulipildujate, seniitkahurite ja vahipostide patareisid. Metsasalkude veeres paistis sinakate laikudena üksikuid piilureid. 7. juuli õhtupoolikul teatati marssal Pétain'i saabumisest Verrerie'sse, Schneider'i lossi. Skaudid, halastaja-õed, arstid olid mobiliseeritud raekotta, mis oli muudetud abiandmise punktiks. Aja-lehed olid trükkid ära pisemaidki üksikasju lobisemishimuliste strateegide oletustest manöövrite kohta. Täna öösel pidi Metz'i, Nancy' ja Reims'i lennuvägi ründama Le Creusot' linna, mis oli õhuanöövrite tähtsamaks punktiks.

□

Lennukeid oodati, nagu oodataks mõnda ilutulestikku. See oli maksuta etenduseks vaikes pisilinnas. Seintel ei olnud jõudnud veel pleekida kuulutused hiljutisest õhuasjanduse propagandamiitingust. Nüüd algas pidu. Ei olnud see enam sportlik ega akrobaatiline, vaid sõjaline. Ja see juba ärritas kirgi.

Oodati kaua. Taevas oli süsimust. Ümberringi valitses pilkane pimedus. Rahvahulga tihedust oli ainult kuulda kõnekõminast, tema liikumist ei paistnud läbi pimeduse. Silmale oli nähtav ainult suur valge kogu: sõjas langenute mälestussammas. Creusot's on kolm mälestussammast, kolm ilusat monumenti. Esimene neist on Schneider'i kuju. Teine on samuti Schneider'i kuju. Kolmas on mälestussammas sõjas langenuile. Öö oli kustutanud kivvi raiutud üheksasada nime, kuid valgest kivist sammas paistis ka läbi pimeduse. Kõik linna tuled olid kustutatud, kuid see valgus ei tahtnud kustuda. See paistis külmalt ja kahvatult, liikumatuna ning vaiksena. Nähtamatud lapsed mängisid ja naersid samba jalal; nende hääled paistsid tulevat nagu monumendi seest. Ja veidi eemal, maanteel ja sillal inimesed, kes kogupäev

olid valmistand terast kahurite jaoks, kõnelesid rahulikult oodatavast peost.

□

Järsku värvis tugev valgus pilved punaseks ja viskas taevale suuri teede ja katuste varje. See oli metalli valamine kõrgahjus: vabrik elas.

Politse'i käsu järgi pidi kolmtuhat elanikku minema magama pimesi kobades — tuld ei tohtinud üles võtta. Kuid koksi ja mineraalide segamist ning malmivalu ei peatatud: läbi pimeduse oli näha seda võigasilusat vaatepilti. Maavägi vajab ju kahureid ja mereväele on tarvis allveepaate: seda lätet ei panda seisma, kus sädeleb surmametall.

Kui metall oli ahjust vooland välja, jäi kõik jälle pimedaks.

Siis kui valitses juba üldine vaikus, kuuldus tasast surinat, see tugevnes, ja varsti täitis kõva mootori põrin kogu taeva. Tuhat pilku, mis otsis lennukit, nägi väikest tähte, mis liikus kiiresti edasi pilvekatte all. Ja mäekünkad ümber linna elustusid. Prožektori valgusejuga löikas öhe. Üks kuulipilduja hakkas järsult põristama. Punakad helgid, millele järgnes sumbutatud müra, märkisid seniitkahurite tegevusseastumist.

□

Lennuk oli nüüd just tehase kohal. Ta viskas alla raketi, mille valgus linn paistis fantastilisena ja kahvatuna. Rakett pidi tähendama pommi, mis tabas tehase tähtsamat osa, horisontaalselt tulistatuna. Ühe lenduri hulljulgus ja tema aparaadi täp- sus oli võtnud öised püüinised ja kahurvälaste arvestamised.

Tehas muutub järsult. Tuletõrjujad on valmis tulekustutamiseks. Sanitaarid koristavad haavatuid, transporeerivad surnuid. Gaasipilved lasuvad orgu, liiguvad ühest töökojast teise, tungivad madalamaile tänavale, tõusevad vähehaaval kogu linna päale laiali. Suletud ustega majades kukuvad maha naised, kukuvad lapsed. Need, kes põgenevad hullu- nuina kõrgemate kohtade poole, lan- gevad tänaval maha. Mõne minutiga

on kahurite linnast saanud surnute linn.

Kuid ei, nad ei räägi sellest, need inimesed säälsillal, kes on vaid mõni samm eemal raketi langemise kohast. Nad imetlevad seda ainult, nagu 14. juuli ilutulestiku ajal. Nad arutavad lasu tabavust ja kõnelevad kaitseoperatsioonide üle. Sõjaskäinud põimivad kõnelusse oma kogemusi ja isiklikke mälestusi. Ja kõik räägivad marssal Pétainist. Oli nähtud tema eravagunit Montchanain'i jaamas. Vabriku direktor oli läind talle vastu, ja ta lõunatas Verrerie's. Schneideri lossis oli korraldatud pidusöök.

□

Järgmisel päeval ilmus äkki kuuskümmend lennukit Creusot' kohale. Nende suurte mustade lindude kolmenurkne lend tekitas pahaendelist põrinat. Lennukid ristlesid tehaste kohal ja lendasid siis põhja suunas. Mehed olid sel ajal kõik juba tööl; lapsed olid koolis. Mõnelpool ilmusid naised akendele ja majauksudele. Nende pilkudest ja häälest paistis rahutus. Lugesid lennukite arvu ja seirates eskadrilli tiirlemist tehase kohal, mõtlesid nad, et tänane õppus võib saada juba homme tõelikkuseks. Kuuekümmend mootori võimas müra kostab üle kuulipildujate raginast ja jätab varju kahurite paugud. See sumisev parv võlgneb tänu oma olemasoluks kolmele tuhandele inimesele. Kuhu põgeneda, kuhu end peita? Kusagil ei lasta tervituspauke. Hirm tõuseb, paanika pääseb valla.

Ainult üks paik on jäänud rahulikuks — Schneideri loss, mis asub ilusa, rohelisega piiratud nelinurgana keset suitsust linna. Lendurid märkasid seda ülalt kohe, kuid sellest üle ei lennatud.

□

Le Creusot valmistab mootoreid allveelaevadele. Kui proovitakse sellist kolmetuhanda hobusejulist mootorit, väriseb maa viisteist kilomeetrit ümberringi.

Viimase kesknädala varastel hommikutundidel ootas üks meeskond montööre Schneideri tehastest Creusot' jaamas Pariisi rongi. Nad läksid „ümberpaigutusele“.

Schneideri töölistele, kes said väikest töötasu, ja kes ei julgend vabalt rääkida, oli ümberpaigutus ootamatuks paremuseks. See suurendas palka ja andis veidi vabadustki.

Rong viis nad Pariisi poole. Nad läksid Cherbourg'i allveelaeva „Prometheus“ proovima.

Just laevale mineku ajal sai üks neist, montöör Vincenot, telegrammi, mis teatas ta õe surmast. Ta lahkus otseteed Cherbourg'ist. Mõni tund hiljem, kui ta juba sõitis sissemaa poole, tema seltsimehed võitlesid surmaga oma raudses kirstus, kuuekümmend viie meetri sügavuses vee all.

Alles ajalehtede kaudu said meeste perekonnad teada selle uudise. Samal ajal oli Schneideri lossis marssal Pétaini vastuvõtt.

Ajalehed teatasid, et on veel lootust. Naised ruttasid raudteejaama. Nad läksid ootama Cherbourg'i sadamasse, nagu söetöölised naised kaevanduse võre ette, pärast kaevandusgaasi plahvatust.

Ja linnas ei räägitud enam lennukikeist, simuleeritavast surmast ega suurest sõjaväe demonstratsioonist. Nüüd kõneldi reaalsest surmast, mis oli tulnud ühe inseneri ja paljude tööliste majja. Ühel tänavanurgal hädaldaivad kaks naist:

— Vaat' mis tähendab olla tööline. Minnakse ära ja ei või teada, kas tullaakse veel kunagi tagasi või ei. Minul on neli last, ja kui minu mees peaks saadetama ümberpaigutusele, mina lähen kaasa. Sääli ei loe üksik inimene midagi. Ja sellel tööl ei või teada kunagi...

□

Selles perekondlikus pansionis, kus ma lõunatan, istub söögitoa suure laua juures hulk sideväesea sõdureid. Nad räägivad teenistusest, öödest, mis on veedetud telefoniliinide ülespanekuga, mehest, kes ei ole saanud riidest lahti juba neli ööd-päeva, leitnandist, kes on väga šikk noorhärä, ühest madrusest, kes löikas omal kõri läbi, kui pidi minema er ellu. Kõik kasarmu väikesed mured olid toodud manöövrivete väerinna.

Ümber söögitoa olid pererahva ruumid. Igal söögiajal asus igauks

kindlale kohale ja alustati ikka üht ja sama kõnelust.

Neli noort inimest istub söögilauas minu kõrval. Tuleb juurde veel viies. Kogu ahastav linn räägib ainult katastroofist, kuid tuleja esimene käsimus on suure autovõidusõidu tagajärgede üle. Üks noortest võtab taskust värsket lehe. Äärele, „Prometheuse“ hukkimise kirjelduse kõrvale, on ta märkinud pliatsiga Nantes'i jõudnud võidusõitjate nimestiku. Siis keerleb jutt Prantsuse meeskonna võiduvõimaluste ja Belgia meeskonna tugevuse ümber. Nantes'i ja Bordeaux' vahel juhtunuvat mingi takistus. Kõige kannatamatum tõuseb järsku, läheb tahatuppa ja tuleb tagasi ajakirjaga „Auto“. Tal on häämeel, sest võistluste eriväljaanne on toonud ära sõidetud maa pikkused.

Eemal räägivad teised lõunatajad ägedusega. Need on ametnikud ja kaubanduslikud esitajad.

Ühes nurgas, väikese laua ääres, räägib kolm meest madala häälega. Ainult need räägivad „Prometheusest“. Nad kõnelevad õnnetutest perekondadest, siis räägivad erapoolelt tehnikust, katastroofi põhjustest. Üks neist tõendab:

— Lacroix, kes tunneb hästi seda kohta, ütleb, et põhjus on valesti korraldatud manöövrites.

Ma ei kuule enam kõnelust edasi. Kuid üksikud sõnad kostavad minuni:

„... Pahatahtlikkus... üks traat on kiiresti kohalt liigutatud... meil on nii palju vaenlasi!“

Veidi hiljem on jutt töötellimustest, millest Creusot's pole puudust. Töötuid, kellele antakse abi, pole rohkem kui üheksakümmend ja mõnes osakonnas on tööd vähendatud mõni tund nädalas...

Le Creusot valmistub sõjaks.

□

On leitud Dijon'i — ja kahtlemata ka teiste õhuanöövrite piirkonna linnade — majaseintelt hulk kommu-

nistide plakateid, mis on neil tublisti maksma läinud, päälkirjaga: „Sõda on käimas!“ Teisi plakateid on üles kleebitud sotsialistide poolt. Mõlemil on sama sisu: oömanöövrite „sabotaaž“, üleskutse politsei korralduste mittetäitmiseks, mis puutub tulede varjamisse. Silmnähtav on nende kavatsus takistada õppusi ja nurja ajada ohvitseride vaatlusi õhuasjanduse pääinspektori marssal Petain'i üldjuhatusel all. Ühe sõnaga, agiteeritakse üksikuid patsifiste kahju tegema kuidagi moodi neile kodumaa kaitsmiseks nii tarvilikele manöövritele. Bourgogne'i elanikkonna hää toon mõistku ise kohut sellele kõlvatule käitmisele. Kui neil inimestel oleks võimalik, nad asetaksid meid kaitsetult silm silma vastu teiste rahvastega, kes valmistuvad avalikult, liiga avalikult sõjaks kõigi abinõudega.

„Le Bien Public“, Dijon, 7. juuli.

Uudis allveelaeva „Prometheuse“ hukkimisest kandus kaugele Cherbourg'ist, sai teatavaks ka Creusot's ja tekitas igalpool suurt, valusat ärevust. Sest teati, et veel paljud kaaskodanikud peavad osa võtma veealustest katsetest.

Kesknädala hommikul, 5. juulil olid määratud Schneideri tehastest selleks otstarbeks seitse isikut: Neist pääsis ainult üks kaaslaste kurvast saatusel: tal juhtus endal perekonnas õnnetus: talle saabus telegramm tema õe surmast, mille tõttu ta oli sunnitud kohe koju sõitma.

Kuus meie kaaskodanikke on saanud merekatastroofi ohvriks. Praegu oodatakse üldise rahutusega allveepaadi ülestõstmistööde tulemasi, mis võetakse ette lähemal ajal.

Selle kurva juhtumuse tõttu on laevastiku- ja sõudepidu, mis pidi peetama pühapäeval, 10. juulil, ära jäetud.

Ajaleht „Progrès de Lyon“,
9. juuli.

Noorsotsialistlik organiseerimiskuu

peetakse 15. oktoobrist 27. novembrini. Selle aja jooksul:

liikmete arv kahekordseks! töö intensiivseks!

Kasutalagu kõik jõud organiseerimiskuu õnnestumiseks! —

Sotsialistlik noorpõlv internatsionalismi idee teostajaks

Loodetavasti meie hulgas keegi enam ei küsi, kas veel tänapäev oleks ühiskondlik elu võimalik isoleeritult ühe maa piirides. Produktsioonivahendite arenguga koos järjekindlalt suurenes ka tulundus- kui ka kultuurielu ühik. Ei kõlvand enam perekond produktsiooni- ja tarvitamisühikuna, selle asendasid teised suurelatuslikumad, kes lõppeks pidid andma ruumi maailma tulundus- ja kultuurielele. Rahvusvaheline trustikapital vallutas järjekindlalt ka vähemarenend maad. Tema võidukäiku ei suuda takistada kuidagi alahoidlikud separaatlikud liikumised, näiteks Indias Gandhi liikumine. Ühiskondlikult enam arenend vormid kahtlemata võidavad vähemarenenu.

Ainult üks jõud on suutlik kapitalistliku eksploatatsiooni vastu, jõud mille kapitalism ise on sünnitanud — töölisklass. Maailmakapitalismi ephihil töölisklassi kohalikud võitlused enamjaolt jäävad tagajärjetuiks. Eriti nüüd — kui maailma tulunduskriisi kohutav areng näitab, et elame kapitalismi lõppajal. *Internatsionaal* on töölisklassi elu ja surma küsimus. Vajame elavat alati lõõgivalmis Internatsionaali! Vajame rahvusvahelist aktsiooni!¹⁾

Kahjuks Internatsionaal alati pole olnud omal kohal. Meie kõik ju teame tema kurba saatust maailmasõja puhkemisel. Internatsionaalil, kel olid väga hääd kongressiotsused sõja korraks, puudus jõud võimsaks internatsionaalseks teoks. Mitte ainult laiad töölishulgad, ka juhte taandus rahvusvahelise sotsialismi pinnalt sotsiaalpatriotismi, nagu *Friedrich Adler*,²⁾ praegune Sotsialistliku Töölis-Internatsionaali sekretär, tabavalt iseloomustab osa sotsialistlikke par-

teid aastatel 1914—1918, kes arvestasid, et ka töölisklass saavutab kasu, kui sõjas võidab riik, s.o. kodanlus.

Agaveel nüüdki, pärast maailmasõja tragöödiat marurahvuslikul agitatsiooni on pinda ka organiseeritud töölisklassi ridades. *Friedrich Adler* ju kirjeldab neid raskusi, mis tulid võita, et pärast sõda juhtida ühe laua taha Belgia ja Saksa sotsialiste uue Internatsionaali loomiseks. Veel möödud aasta Sotsialistliku Töölis-Internatsionaali kongressi eel *Vandervelde*, Internatsionaali esimees, kirjeldas, kui palju sotsiaalpatriotismi veelgi takistab sotsialistlike parteide võitlust. Näiteks: Belgia parlamendis deklareerib üks sotsialistlik rahvasaadik ühkelt, et pärast sõda tema pole ühelegi sakslasele andnud kätt, samuti saksa selttimees ütles, et riigikaitse küsimuses ta on täiesti ühel arvamisel kindral Gröneriga³⁾. Sellised näited pole ainukesed.

Need on kurvad faktid. Meie ei tohi aga piirduda ainult nende meeldetuletustega. Peame leidma ja enam kasutama vahendeid, mis tutvustavad hulkadele internatsionalismi ideed, süvendavad neis internatsionaalset teadvust ja valmisolekut rahvusvaheliseks aktsiooniks. Noorpõlv, uus generatsioon, kes ei ole teind kaasa eelmise generatsiooni eksisamme, peab avastama uued teed, peab omas praktikas teostama internatsionalismi idee!

Marurahvuslik agitatsioon kestab kõikjal. Kapitalistidele on kasulik, et töötav rahvas on killustatud. Sõdades, millele kapitalistliku tulunduselu anarhia tõttu paratamatult jõuame, isamaa nimel ühe maa töölised tapku oma klassivend teisest rahvusest, et vallutada ühele või teisele rahvusvahelisele kapitalistide

¹⁾ Vaata: *Orvusto ja A. Crispieri* kirjutised Internatsionaalist — „Rünnak“ nr. 5 — 1931.

²⁾ Loe veel: „*Friedrich Adler*“ — „Rünnak“ nr. 4 — 1929 (lhk. 107) ja *Fr. Adler*: *Kui sõda süüski peaks puhkema*.

³⁾ Loe süa jaurde: *Max Adler*: *Märkmeid riigikaitse probleemist* — „Rünnak“ nr. 1 — 1929 ja *Sotsialistlik riigikaitse programm* — samas.

Noorsotsialistide massimüting.

rühmale tooraineid või kindlustada selle valmissaadustele turge. Omas agitatsioonis kapitalistid kunagi ei või öelda välja omi eesmärke, nad püüavad mõjustada ainult tundeid, ärritades massinimese loomalikke instinkte. Selle vastu meie peame asetama proletaarliku klassiteadvuse ja rahvusvahelise solidariteedi, mis samuti suuremal määral peab kõnelema tunnete, mitte ainult mõistusele. Marurahvuslastel on omas agitatsioonis pääle suurte rahaliste võimaluste veel kasutada kõigile lähedalt mõistetavad konkreetsed objektid: koht, kus ollakse sündind, elatakse ja töötatakse. Isegi vilets nurgakene üürikasarmus, tööriist olugi tööandja — kurnaja — oma, on siiski inimesele lähedased konkreetsed asjad, mis ühenduses rahva, isamaa ja rahvusluse mõistetega peavad olema abiks marurahvuslikule agitatsioonile.

Internatsionaal on laiadele hulka-dele siiski kahjuks veel paljas abstraktne mõiste — toiduks päämiselt intellektuaalsele mõistusele. Seda konkretiseerida on meie suur ülesanne: suured rahvusvahelised aktsioonid haaraku hulki. Ei ole veel olemas rahvuslikku ühtlust, töötava rahva vaenlane asub ta omal maal. Seda selgitustööd aidaku süvendada vastastikused rahvusvahelised külastused. Mitte ainult kõnelejate ja referentide külastused, mis kahtlemata on vajalised, vaid ka lihtsad rännakud, mil igaüks ise võib veenduda, et „vaenlased“ on samuti ekspluateeritavad rahvusvahelise kapitali poolt

ja sama hääd, isegi paremad seltsimehed, nagu oma „suguvennadki“.

Suur mõju kahtlemata on rahvusvahelisel pidustusil — kohtamisemonstratsioonel, neist osavõtt aga olgu tõeliselt massiline. Sääsed *Elava Internatsionaali* elamused, pidulikud tutvused võraste seltsimeestega kandugu igapäevasesse ellu *massilise rahvusvahelise kirjavahetuse abil*, mis päälegi on väga hääd teadmiste rikastamise vahend.

□

Siin seisame kohe keeleliste raskuste ees. Kes on võtnud osa rahvusvahelisest koosolekuist, teab väga hästi, kui palju aega raisatakse tõlkimiseks, kui palju kaotavad kõned oma mõjust tõlkimise puhul. Veel halvem on massilistel kohtamistel: inimühiskonna tähtsam üksteise mõistmise vahend, ka tunnete avaldamisel — keel — jääb täiesti kasutuks. Samane on asi ka rännakute-ga, ja massiline rahvusvaheline kirjavahetus ei või teoks saada enne, kui me ei tunne ühist rahvusvahelist abikeelt.

Siinkohal meil pole vajadust ega ruumi arutada põhjusi, miks peame eelistama *esperanto* keelt rahvuskeeltest. *Esperanto* juba on tõestand ja igapäev ikka enam ja enam tõestab oma praktilist väärtust. Ainult ühe pettepildi eest peame hoiatama: et *esperanto* kunstliku, mitte rahvuskeelena oleks juba suur samm internatsionalismi kasvatuse suunas. *Esperanto* ainult keelena väga hästi võib teenida ka reaktsiooni ja marurahvuslust.

Ainult rahvusvahelise töölikklassi käes rahvusvaheline keel — *esperanto* — võib olla kasuks internatsionalismi ideele ja teostada selle, mille teostajaks kõige tagajärjekamalt võib olla sotsialistlik noorpõlv. Vanemad autoriteetid võivad ju veendumusega kõnelda *esperanto* voorustest, harva neil aga jätkub aega selle õppimiseks ja tarvitamiseks. Üks meie parteiseltsimees, tagasi tulles Internatsionaali Viini kongressilt, pahan-das väga tööd takistava keeltesegaduse pärast ja soojalt pooldas *esperantot* — aga kas ta keele ära õppis? muidugi ei.

Noorpõlvel on aega ja idealismi esperanto õppimiseks. Töölisnoorpõlv saab teda ka kohe praktiliselt kasutada. Meil pole aga õigust noorsotsialistlike organisatsioonide töönoori koormata veel teise organisatsiooniga — esperanto jaoks. Peame esperanto juhtima noorsotsialistlikesse ühinguisse. Esperantistid-seltsimehed, ka esperanto huvides,

peavad aktiivselt kaasa töötama noorsotsialistlikes ühinguis. Sotsialistliku enesekasvatusega ja teadmiste hankimisega koos õpime ka esperantot kui tähtsat vahendit proletaarliku internatsionalismi idee teostamiseks, ja meie kasvame töölisteks *uuteks inimesteks*, keda vajab uus ühiskond — sotsialism.

ERNST PAUL

Juudi töölisi külastamas

On meilegi tuntav fakt, et juudi rahval esineb otse samasugune klasis erinevus kui kõigil rahvastel, et see jaguneb ettevõtjaks ja töölisteks, kurnajaiks ja kurnatavaiks. Tun-neme ka meie juures elavate juutide seast töölisi ja teenijaid, kes on proletaarid nagu meiegi. Selgemaks veel saab see, kui võib uurida juudi rahva sotsiaalset erinevust sääl, kus see rahvas elab suurtes massides koos, nagu näiteks Poolas. Mul oli võimalus juudi sotsialistliku noorteorganisatsiooni „Zukunfti“ pidustus-te puhul 10. ja 11. juunil Varssavis olla juudi tööliste juures, ja sellest tahangi kõnelda.

KUIDAS ELAVAD JUUDI PROLETAARID?

Poolas 30 miljoni elaniku seast umbes 3 miljonit on juute. Päälinnas Varssavis, milles on 2,1 miljonit elanikku, on 350.000 juuti, see on umbes kaks korda nii palju kui Palestiinas. Suurim osa Poola juudi rahvastikust on täielised proletaarid. Tõsi, meie ei leia neid igast elukutsest, kuid see ei ole juutide süü, vaid selle majandusliku antisemitismi süü, mis suleb tee juudi töölistele mitmesse kutsealasse, näiteks avalikesse ameteisse ja rasketööstusse. Neile jäävad vanadest traditsioonidest tekstiiltööstus, rätsepa- ja kingsepa-töö ning kõik kaubanduskutsed. Kui meelsasti juudi töölistes teevad ka muid töid, seda võisin näha omist kogemustest: Varssavi noortepidus-dustel rühm seppi kandis uhkelt oma töö sümbolina suurt alasit.

Suurem osa juudi töölisi, riietus-töölisi, on hooajatööliselised. Oskustöö-lise keskmine palk on 30—50 zloti, s. o. 12—20 krooni nädalas. Noortöö-lised ja naistöölised teenivad läbis-tikku 5—10 zloti (2—4 krooni), haru-korri 15 zloti (6 krooni). Töötaolu ajal — Poolas töötaolu on võrdlemisi suur — juudi proletaarid kannata-vad suurt häda, sest ainult erakord-seil juhtumel nad satuvad riigi töö-tute hoolduse alla. Poolas on töö-tute hooldus, millele alluvad käitised mitte vähem kui viie töölisega. Kuna riietustöö tehakse peaaegu täiesti käsitöökodades, tihti veel kodutöona, siis suurem osa juudi töölisi jääb välja sellest hooldusest.

VARSSAVI KATAKOMBIDES

Korteriolud on töölistkonna sot-siaalse olundi eksimatuks peeglik-s. Massikorterid ja viletsuseurkad tun-nistavad rasket hädast. Kõigis suur-linnades on viletsaid linnaosi, ja hal-vad korterid pole meilgi haruldus-eks. Mis ma aga nägin Varssavis, seda ma kunagi poleks pidand või-malikuks.

Külastasime linnaosa, mis on rah-vastatud päämiselt juudi proletaarid-ega. Pikad, ilutud, kahekordsete majade piiratud tänavad. Osalt veel puumaju. Väliselt vaevalt eraldub muude linnade proletariagulist. Siis läksime ühte majja. Kitsas hoovis olime varssi halvasti riietatud ja toitund inimeste piiratud. Peremees andis meile lahkesti seletusi. Iga ruum — omaette korter! Vasemal ja paremal nägime musti auke —

kortrisseisikäigud! Läksime üles täiesti pimedaid treppe mööda ja sattusime samuti pimedasse koridori. Ust avades selgus, et siin „korter“ oli „korter“ otsas.

Kitsas ruum, kumbagipidi 4 meetrit, oli üks selline korter. Ainsast aknast, kümme sentimeetrit pörandast, see sai natuke valgust. Voodi, tool, laud, väike ahi — see oli kogu säädeldis. Kaks täiskasvanut ja viis last, *seitse inimest*, elas selles augus. Ja nii oli kõikjal. Ühes sellises korteris, kus mees oli töötü, oli veel troostitum. Ühes teises kohas leidusime mehe ja naise töölt. Hääs saksa keeles naine jutustas, et mees saab

paarist pükstest töötasu 30 krooni (12 senti)! Kõva tööga ja piiramatu tööajaga nad teenivad 15 zloti (6 krooni) nädalas. Seejuures see katkombiauk maksab 21 zloti (8,5 kr.) üüri kuus. See üürnik oli kolimise eel, kuna ta juba kaua ei võind maksu üüri. Aga majaperemees, kellel kohtu täiteleht taskus, ei julge seda käiku panna.

Nende juudi proletaaride seas elab üks poola tööline, kes jagab sama saatust. Küsimus: Kus on suurem vahe, poola kapitalisti ja poola tööliste, juudi rätsesepa ja juudi pankuri vahel?

Meie demonstratsioonid

Suvelgi noorsotsialistid ei ole unustanud edasitungi organiseerimises. Kohe pärast tagasitulekut Helsingi pidustustelt hakati valmistama uusi sisemaiseid kokkutulekuid.

31. juulil oli Kärddlas Hiiumaa Noorsotsialistlik päev. Nii Hiiumaa kõik ühingud (Heltemmaa, Kärddla, Emmaste, Keina) kui ka Haapsalu ja Tallinna olid kohal. Kärddlas toimus lippude üleandmine Hiiumaa ühinguile, misjärele sammuti kaunis rongkäigus vabaõhumiitingule. Miitingul kõnelesid M. Mihkelson, A. Piht, N. Andresen ja E. Tuiman, esines Tallinna kõnekoor. Nii lippude pühitsemisel kui vabaõhumiitingul oli ennenägemata hulk rahvast.

Samal õhtul oli noorsotsialistlik pidu Suuremõisa pargis. Esines siingi Tallinna kõnekoor, kõnelesid M. Mihkelson, A. Piht, N. Andresen ja Li Karoll. Rahvast oli üle 500 inimese.

Mõlemid pidu kasutati ka põhisääduse muutmise vastaseks agitatsiooniks. Kummalegi koosolekule oli komandeeritud *seitse* (7) politseivõimu esindajat mitmes auastmes.

14. augustil peeti Pukas Kagu-Eesti Noorsotsialistlik päev. Osa võt-

tis sadakond esindajat mitmest Kagu- ja Lõuna-Eesti ühingust. Kõnelesid Endel Eilsen, Oskar Pärn ja Imar Rebane. Tehti hoogsat agitatsiooni. Samal korral üks politseivormi rüetatud isik — sündsusetundelt midagi muud — märkis üles ühe juuresoleva sõduri nime ettekandmiseks väeosa-ülemale. Sõduri süü oli selles, et ta Internatsionaali laulmise ajal hoidis kätt mütsi juures aga mitte tagumikul, nagu näib nõudvat Anderkopi politsei.

Samal õhtul tulistati veoautot Tartu noorsotsialistidega. Laskjad kiitlesid olevut end kaitseväelased.

Rahvahääletuse eel ja ajal noorsotsialistid löid agitatsioonis kõvasti kaasa. Tallinna noorsotsialistide ringsõit kahes veoautos 13. ja 14. augustil mõjus ise demonstratsioonina, mida eriti tunnistasid kaasasolevad Soome seltsimehed. Ka eelmistel miitinguil Tallinna noorsotsialistid löid kõvasti kaasa.

28. augustil Karksi ühing korraldas suurema koosoleku, kus kõnelesid Nigol Andresen ja Li Karoll.

Läheneb sügis, mil ka avaldumine väljapoole võtab pisut teise kuju. Kuid ikka aktiivsemalt jõudude koondamisele!

„RÜNNAK“, Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja. Toimetus: Nigol Andresen, Karl Freiberg, Erik Tuiman. Vastutav toimetaja ja väljaandja Mikkel Mihkelson. Ilmub Tallinnas kord kuus päle juuni ja juuli. Tellimishind: aastas 1 kroon 50 senti, 6 kuud 80 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31. — Postkast 367. Kirjastus o.-ü. „Täht“ trükikoda Tallinnas.